Papiamento...,
ta bin union den e idioma?

Tin controversia ainda riba e ortografia exacto, pronunciacion of asta nificacion di hopi palabra na Papiamento. No tur hende sa cu riba cada un di e islanan di sotabento ta existi un Papiamento diferente pa loke ta trata e idioma papia y skirbi. Pero esta ta asina cu ni riba cada isla nan no ta di acuerdo tocante e ortografia di e Papiamento cu ta wordo utilisa. Na Aruba por ehempel, te ainda no ta existi un version standardisa di e ortografia, gramatica, pronunciacion y nificacion di e idioma cu ta papia riba e isla.

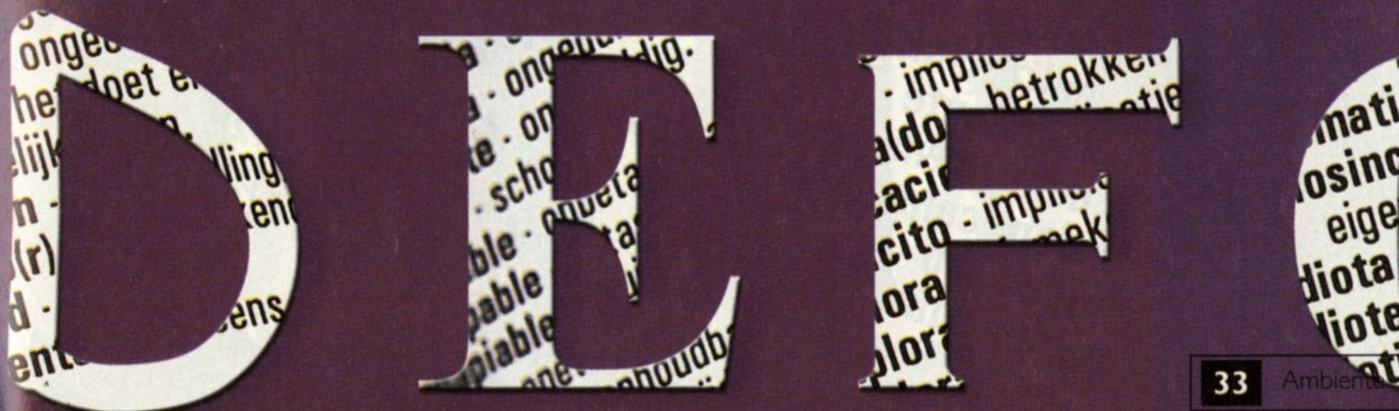
Dios gracia cu den curso di tempo a sali publica diferente diccionario na Aruba, den cual e Papiamento utilisa riba nos isla a keda registra. Pero ningun di nan no por pretende cu e ta refleha e ortografia corecto, traduccion of nificacion di e Papiamento cu ta wordo papia aki. Esaki no ta bin dor di falta di calidad of integridad di e bukinan aki, pero dor di falta di concordanc Di un manera of otro, ya pa basta tempo caba riba e isla, no por yega na un acuerdo cu otro tocante e exactitud di e procedura cu mester atene na dje cu por conduci na crea un diccionario standardisa cu por keda acepta pa tur hende. Den e situacion aki ta parce tog cu bai bin cambio. Den enseñansa den tur caso tin plannan concreto pa cuminsa usa Papiamento como materia. Pa esaki claro mester desaroya material didactico manera buki di les, buki di ehercisio y diccionario. E proceso ey ta, manera ta conoci, den pleno desaroyo pa e alumnona cu ta cuminsa e aña escolar 2003-2004 di MAVO, HAVO y VWO por haya nan material educativ E desaroyo di e metodo di enseñansa pa e scolnan basico sinembargo, ta den un fase mas inic ainda y lo wordo introduci mas despues. Ta parce tal bes un inicio no mucho logico pa introdu cion di un idioma standardisa, pero den tur caso e ta un comienso. Ademas no ta asina straño cu tin tanto desacuerdo tocante e uso corecto di Papiamento, pasobra principio di e idioma tambe ta suheto na diferente interpretacion. Un cos ta parce ta sigur y esei ta cu Papiamento a origina dor di uso di palabranan for di diferente idioma y cultura. E teoria mas comun ta cu Papiamento ta un asina yama Lingua Franca, cu a sali di e contactonan cu tabata tin for di un principio cu e populacion Indian di Sur-America, conkistadornan Europeo den Caribe y e esclabonan cu nan a trece for di Africa.

Ambiente. vol. 12 (2003). p. 32-35

Papiamento…, komt er eenheid in de taal?

Over de juiste schrijfwijze, uitspraak of zelfs betekenis van vele woorden in het Papiamento bestaat twist. Niet voor iedereen is het wellicht bekend dat er op elk van de benedenwindse eilanden een afwijkend Papiamento wordt gebruikt in woord en geschrift hoewel op Curaçao en Bonaire wel dezelfde spelling wordt gebruikt. Maar zelfs ook op elk afzonderlijk eiland is men het nog oneens over de uitspraak en schrijfwijze van het aldaar gebruikte Papiamento. Op Aruba bijvoorbeeld, bestaat er nog steeds geen standaardwerk over de schrijfwijze, grammatica, uitspraak en betekenis van de taal die op het eiland wordt gesproken.

Gelukkig zijn er in de loop van de tijd op Aruba verschillende woordenboeken verschenen, waarin het op het eiland gebruikte Papiamento is vastgelegd. Maar geen enkele daarvan kan pretenderen dat het de juiste spelling, vertaling of betekenis van het hier gesproken Papiamento weergeeft. Dat komt niet door een gebrek aan kwaliteit of volledigheid van deze boeken, maar door een gebrek aan overeenstemming. Op een of andere manier kan men het op het eiland, al sinds lange tijd, niet eens worden over de juistheid van de te volgen procedure die kan leiden tot de samenstelling van een, door iedereen aanvaard, standaard woordenboek. In die situatie lijkt nu toch enigszins verandering te komen. Er zijn in ieder geval voor het onderwijs concrete plannen om het Papiamento als vak te gaan onderwijzen. Daarvoor moeten er natuurlijk leermiddelen worden ontwikkeld zoals lesboeken, oefenboeken en woordenboeken. Dat proces is, naar verluidt, in volle gang om de in het studiejaar 2003-2004 startende leerlingen, van het MAVO, HAVO en VWO, van nieuwe leermiddelen te kunnen voorzien. De ontwikkeling van de leermethode voor de basisscholen is echter nog in een vroeger stadium en zal pas veel later ingevoerd kunnen worden. Het lijkt wellicht een onlogisch begin voor de invoering van een gestandaardiseerde taal, maar het is in elk geval een begin. Bovendien is het niet zo gek dat er zoveel onenigheid over het juiste gebruik van het Papiamento heeft bestaan, want ook de oorsprong van de taal is aan vele verschillende interpretaties onderhevig. Eén ding lijkt vast te staan, en dat is dat het Papiamento is ontstaan door het gebruik van woorden uit veel verschillende talen en culturen. De meest gangbare theorie daarvoor is dat het Papiamento als een zogenaamde Lingua Franca is ontstaan uit contacten tussen de oorspronkelijke uit Zuid-Amerika afkomstige Indiaanse bevolking, Europese veroveraars in het Caribisch gebied en de door hen uit Afrika meegebrachte slaven.

Un Lingua Franca asina ta un idioma cu a wordo crea como medio di comunicacion entre e diferente hendenan cu di un manera of otro tin contacto cu otro na un forma frecuente, pero kendenan di origen no ta papia e mesun idioma. Di e principio primitivo aki di comunicacion por forma tambe e asina yama 'Pidgin', cu cual den curso di tempo, un intercambio mas detaya di idea ta bira posibel.

Papiamento por wordo considera un di e idiomanan Crioyo. E terminologia 'crioyo' ta origina di Portugues y ta nifica algo manera: "Un hende blanco Europeo cu a nace y crece den e colonianan'. Despues e nificacion a keda expande pa: "Idiomanan cu ta wordo papia pa indigenonan y otronan cu no ta di origen Europeo." Prome cu e Hulandesnan a conkista e Islanan di Sotabento na 1634, e islanan aki tabata ocupa pa e Spañonan. Spaño y e idiomanan cu ta procede di diferente tribonan di Indjan di Sur America, manera Caiquetio, tabata wordo mas tanto papia riba e islanan den e tempo ey. No solamente despues cu e Hulandesnan a conkista e islanan, pero tambe prome cu esaki den e epoca Spaño, e Indjannan a wordo transporta, segun kier di e conkistador, di un isla pa otro. Di e forma aki probablemente mayoria di e prome habitantenan di origen Indjan di Aruba a wordo hiba como catibo pa Santo Domingo, capital di e Hispaniola di antes. Na Papiamento te ainda por distingui diferente palabra cu ta bin di un idioma cu e Indiannan original tabata papia. Remarcabel ta den e caso aki cu e palabranan aki hopi biaha ta relaciona cu naturalesa, manera nombernan di bestia y mata. Tambe e nomber 'Aruba' probablemente ta origina di Indjan. E influencia di e idiomanan Africano y Portugues riba Papiamento por keda splica principalmente pa e traficacion di catibo. E Portuguesnan, kende a copia e traficacion di hende aki for di Arabenan, ya tabata tin un tradicion largo riba e tereno di traficacion di catibo for di Africa, hopi prome cu e Hulandesnan a cuminsa cu ne. Tempo cu e Hulandesnan a conkista e 'terenonan economico' aki na Africa, nan tambe a trece catibo pa e Islanan di Sotabento. E catibonan, den nan contactonan anterior cu e Portuguesnan y fuera di e influencia di nan propio idioma, tambe a contribui na e influencia di Portugues den Papiamento. Otronan atrobe ta pretende cu e influencia di Portugues a bin dor di hudiunan Sefardito di abla Portugues for di Europa y Brasil.

Ta cla si cu dor di yegada di e conkistadornan Europeo, a tuma luga un enorme mudamento di hende, pueblonan y idioma den e region Caribense. Dor di e interaccion di tur e hendenan aki, a forma entre otro diferente idioma, di cual e Papiamento actual tambe ta un di nan. Dor di introduccion di un sistema standardisa, ta di spera cu pronto lo por ta posibel tambe cu tur hende riba nos isla lo por papia y skirbi Papiamento na e mesun manera.

(Palabra di gratitud ta bai na sr. Mario Dijkhof di Directie Onderwijs kende a suminstra nos cu informacion).

Zo'n Lingua Franca is een taal, die langzamerhand als communicatiemiddel ontstaat, tussen verschillende mensen die op een of andere manier frequent met elkaar van doen hebben, maar van oorsprong niet dezelfde taal spreken. Uit dit primitieve begin van communicatie kan het zogenaamde 'Pidgin' ontstaan, waarmee, na verloop van tijd, een meer gedetailleerde uitwisseling van ideeën mogelijk is.

Het Papiamento kan gerekend worden tot de Creoolse talen. De term 'creole' komt oorspronkelijk uit het Portugees en betekende iets als: 'Europese blanke, geboren en getogen in de koloniën'. Later werd de betekenis uitgebreid tot: 'Talen die door inheemsen en anderen, van niet Europese origine worden gesproken'. Voordat de Nederlanders in 1634 de Benedenwindse Eilanden veroverden, waren de eilanden bezet door de Spanjaarden. Het Spaans en de talen van verschillende, uit het noorden van Zuid-Amerika afkomstige, indianenstammen, zoals het Caquetío, werden in die tijd het meest op de eilanden gesproken. Niet alleen nadat de Nederlanders de eilanden veroverden, maar ook daarvoor in de Spaanse tijd, werden de Indianen naar believen van de overheerser van het ene naar het andere eiland getransporteerd. Op die manier zijn waarschijnlijk de meeste oorspronkelijke Indiaanse bewoners van Aruba door de Spanjaarden als slaven naar Santo Domingo, de hoofdstad van het toenmalige Hispaniola, gebracht. In het Papiaments van vandaag zijn nog verschillende woorden te herkennen afkomstig uit een taal die de oorspronkelijke Indianen spraken. Opvallend daarbij is dat deze woorden vaak betrekking hebben op de natuur, zoals namen van dieren en planten. Ook de naam 'Aruba' is waarschijnlijk van Indiaanse origine. De invloed van Afrikaanse talen en het Portugees op het Papiamento is voornamelijk te verklaren door de slavenhandel. De Portugezen, die deze handel in mensen hadden afgekeken van de Arabieren, hadden voordat de Nederlanders er aan begonnen, al een lange traditie op het gebied van slavenhandel uit Afrika. Toen de Nederlanders de Portugese 'handelsgebieden' in Afrika veroverden, brachten zij ook slaven naar de Benedenwindse Eilanden. Deze slaven zouden door hun eerdere contacten met de Portugezen, buiten de invloed van hun eigen taal, ook verantwoordelijk zijn voor de Portugese invloed in het Papiamento. Anderen beweren weer dat de invloed van het Portugees is meegebracht door vluchtende, Portugees sprekende, Sefardische Joden uit Europa en Brazilië.

Het is wel duidelijk dat er door de komst van de Europese veroveraar in het Caribisch gebied een enorme verplaatsing van mensen, volken en talen heeft plaats gevonden. Door de interactie tussen al deze mensen zijn er onder andere verschillende talen ontstaan, waarvan het huidige Papiamento er ook een is. Door de invoering van een standaard zal het hopelijk binnenkort ook mogelijk zijn dat iedereen op het eiland het Papiamento op dezelfde wijze spreekt en schrijft.

(Met dank aan de heer Mario Dijkhof van de Directie Onderwijs, die ons van informatie voorzag).